

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Laymann, Paul

Dilingæ, 1666

Capitvlvm XIV. Pastoralis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62559)

Theol. moral. tract. 5. p. 2. c. 2. effectus. 8. & cap. 4. n. 4.

CAPITVLVM XIV.

Pastoralis.

PARAPHRASIS.

Si duo rescripta super eadem causâ ad diuersos iudices à Sede Apostolica peruenierint, & dubitetur, an prius per posterioris reuocetur; tum si vna pars iudicum delegatorum alteri deferre velit, vt cognoscat, ad quos iurisdictio pertineat, illi soli, quibus defertur hoc dubium, dirimant, antequam de causâ principali cognoscat. Quod si neutra pars iudicum alteri deferre velit, tunc simul vtrique, inspectis rescriptis eorûmque datis, definiant, vtri parti potius iurisdictio competere debeat. Quod si inter se non consentiant, hoc casu (tametsi plures sint iudices ex vna parte delegati, quàm ex altera parte) communi partium litigantium consensu arbitri eligendi sunt, qui controuersiam hanc definiant, videlicet ad priorēne, an ad posteriores iudices cognitio pertineat.

SUMMARIVM.

1. Iudex ordinarius & delegatus cognoscere potest, vtrum sua sit iurisdictio; & quidem si delegatus sit vnus, solus cognoscat; sin plures, & non concordent, ad arbitros recurrendum est.
2. Si iudex bonâ fide & probabiliter pronunciet, se competentem esse, & ab hac sententia interlocutoria non appellatur, processus & sententia in causâ principali valebit; licet postea innotescat, ab initio verè competentem non fuisse.
3. Secus tamen est, si iudicis iurisdictio fundata non sit; non enim in causâ principali procedere potest iudex, nisi certus sit de iurisdictione sua.
4. Ex duplici titulo potest Iudicis iuris-

dictio non esse fundata: primò, si nullitas sit ex parte rescripti, seu commissionis pratenta. Secundo, si commissio sit à Superiore in causâ ad iurisdictiōnem ac potestatem eius non pertinente.

5. Error, quantumuis probabilis, iurisdictiōnem conferre non potest, si commissio non facta est ab habente potestatem.
6. Iudici procedere volenti obiectus defectus incompetentiæ, si sit talis, quem lex aut Superior, cui index ille est subiectus, supplere non possit, facit, vt in dubio nequeat de hac exceptione cognoscere, & indicare.
7. Secus est, si defectus sit, qui suppleri à lege, aut predicto Superiore queat.
8. Si inter iudices per diuersa rescripta super eodem negotio delegatos controuersia orta componi non possit, vtra pars cognoscere debeat, nec pars vna alteri deferre velit; per arbitros ab vtraque parte electos causâ decidenda erit.
9. Si causâ communi consensu duarum diuersarum partium (collegiorum seu corporum) decidenda sit, debet vtrouique maior pars consentire.

NOTANDVM I. Non tantum Iudex ordinarius, exorto dubio, num ad ipsum pertineat iudicare, cognoscere potest, num sua sit iurisdictio, l. si quis ex aliena, 5. ff. de Indicijs, l. 2. ff. si quis in ius vocatus & c. fed etiam delegatus. Ita sumitur ex hoc c. & notat Abb. n. 1. Felin. in c. super literis c. 18. 23. & seqq.

Sunt autem aliquæ adhibendæ declarationes: Prima est, Si vnicus iudex delegatus sit, ipse solus orto dubio cognoscat: Sin autem plures, seu vno, seu diuersis rescriptis, delegati sint, conuenire simul debent, ac dubium discutere; sin autem consentire non possint, arbitros eligere, sicuti iterum dicant in 2. not.

Altera declaratio. Si iudex, ordinarius 2 aut delegatus, orto dubio de iurisdictione sua in certa causâ, bonâ fide ac probabiliter

biliter pronunciet, se competentem esse: atque à sententia hac interlocutoria non appelleretur, processus & sententia in causa principali valebit: esto postea comperiat, ab initio verè competentem non fuisse, uti hic ex communi docet Anton. 3. & 9. latè Felin. cit. c. super literis fermè toto. Ratio dari debet; quia hæc est mens ac voluntas committentis iurisdictionem, ut orto dubio num iudex in causa aliqua cognoscere possit, ad ipsum pertineat determinare; & secundùm id procedere: Ideòque habemus hic alium casum, in quo *error probabilis ius tribuit*.

3 *Quamobrem rectè ex communi doctrina in suprâ cit. c. super literis n. 29. 30. notat Felin. Secus dicendum esse, si iudicis iurisdictione fundata non sit; siue, ut clariùs dicam, si iurisdictione eius per pronuntiationem eam, competentem se esse, fundari non possit. Etenim iudex in causa principali procedere nunquam potest, nisi certus sit de iurisdictione sua, prout etiam docuit Steph. Aufrerius in capell. Tholofanæ quæst. 479. n. 3. cum neque tutor administrare possit, nisi certus sit se tutorem esse l. quæro 3. in fine. ff. de eo qui pro tutore &c.*

Accidit verò id, quod dixi, ut iudicis iurisdictione fundari non possit, duobus modis; 4 *Primò, si nullitas sit ex parte rescripti, seu commissionis præsentis; quia supposititia est, aut rescriptum falsum. Est enim tunc iudex, quamvis ex causa verisimili, arbitretur ac pronunciet, ius cognoscendi se habere, irritum erit quicquid agitur, ob defectum commissionis, & acceptæ iurisdictionis. Distinguendum itaque, monet ibidem Felinus, inter literas falsas, & obreptitias: illæ nullam dant iurisdictionem, hæc verò dant tam super principali, quam super dubio iurisdictionis; & sententia ex eis lata transit in rem iudicatam. Secundò, si commissio facta sit à Superiore in causa ad iurisdictionem ac potestatem eius non pertinente, uti habetur in l. 2. C. si à non competente iudice &c. Tametsi enim in hoc casu, si dubius sit, iudex delegatus, cognoscere possit, num ipsi ex vi eius commissionis procedere liceat, uti vult Baldus in ead. l. 2. n. 2. Felin. n. 36.*

si tamen cognoscendo ac pronuntiando se iudicem esse, erret, quia reuerà, ut ponimus, Superior causam, extra iurisdictionis limites existentem, committere non potuit, acta à iudice delegato irrita prorsus sunt.

Exemplum habemus, si Princeps secularis causam, quæ verè ecclesiastica & extra forum suum est, committat cognoscendam alteri; isque ob auctoritatem committentis, aliâsue rationes, pronunciet competentem se esse, poterit quidem, si bonâ fide procedat, excusari à culpa; sed acta eius irrita erunt, ob iurisdictionis defectum; quippe quam error, quantumvis probabilis, conferre non potest, si commissio non facta ab habente potestatem, prout docere solent Doctores in l. Barbarius, ff. de off. Prætor. & dixi aliquid in Theol. moral. lib. 1. tr. 4. c. 22. n. 9.

Eademque omninò ratione dicere id cogimur de iudice ordinario, si causa ad ipsum delata sit, de qua dubium est, num fori sui secularis sit, an verò ecclesiastici; ipse verò pronunciet, ecclesiasticam non esse, cum reuerà sit, atque talem esse postea intelligatur, acta eius iudicis & sententiam latam, irritam esse; quia à non iudice, seu cuius iurisdictione fundata non erat, processerunt, sicuti mox amplius dicitur.

Tertia enim in not. 1. traditæ regulæ declaratio est: Si iudici, siue ordinario siue delegato, procedere volenti obijciatur defectus incompetentiæ, distinguendum; utrum defectus sit ex rei natura, siue talis, quem lex aut Superior, cui iudex ille subiectus est, supplere non possit; an verò defectus sit, quem lex aut Superior supplere queat. In priore casu, si v. g. obijciatur esse amentem, non potest in dubio de hac exceptione cognoscere: quia iurisdictione eius sicuti super principali fundata non est, ita nec super accessorio isto seu incidente, prout pluribus allegatis docet Felinus in eod. c. super literis n. 23.

Præterea si iudici seculari in causa procedere volenti, pars obijciat, quod sit ecclesiastica, ad ipsius proinde cognitionem, iurisdictionemque non pertinens; Aut, si citatus ad

Iudic-

Iudicem secularem, excipiat se clericum esse, iurisdictioni eius in hac causa non subiectum stante dubio de exceptione ista, Iudex secularis cognoscere ac pronunciare non potest, saltem efficaciter, ut eius iurisdictione per pronuntiationem, si non appellatur, fundamentum ac vires acquirat; prout in hoc ipso casu docet Glos. in c. si Iudex 12. de sent. excomm. in 6. quod de re ecclesiastica & spirituali nec principaliter, nec incidenter habet secularis iudex se intromittere, iuxta c. tuam 3. de ord. cognitionis, c. lator 5. c. per venerabilem 13. Qui filij sint legitimi: sed, ut ait Gl. margin. ibi, Felin. hic n. 4. *In dubio isto ecclesiasticus est iudex, tanquam maior.* Eleganter Anton. de Butrio in cit. 6. super literis n. 40. & in c. si diligenti 12. nu. 14. de foro compet. vbi ait: *Propter dubium etiam causa deferentis causam ad iudicem secularem, quamquam cognoscere possit an sit iudex, non per hoc tamen subiicitur clericus iudici seculari, quoad principalem causam.* Et paucis interiectis: *Per quam patet, regulam illam, si quis ex aliena ff. de iudiciis, (quod iudex in dubio cognoscere possit, num sua sit iurisdictione, & ita eam fundare ac stabilire) procedere, quando iudex quis non est, esse tamen potest, saltem in hoc & per hoc dum cognoscit, an sit iudex: vbi autem iudex non est, nec esse potest, dubium non facit eum iudicem: nec tunc pronuntiatione, per quam se iudicem pronuntiaret, faceret eum iudicem: quia sententia impossibilis nihil prodest.* Quam ipsam doctrinam commendat & sequitur Felin. in cit. n. 23. Et Decius in c. cum ordinem, in fine, hoc tit. *Si iudex esset omnino incapax, prout est iudex secularis contra clericum, tali casu licet pronunciaret se competentem, sententia nihil valet, ut notat Abb. c. si diligenti, col. fin. de foro compet.*

7 In posteriore autem casu, locum habet regula ea, quam paulo ante cum Ant. de Butrio produxi, quod Iudex in dubio cognoscere possit de iurisdictione sua, eamque asserendo, etiam super causa principali stabilire. Sed declarandum & limitandum primo; Si qualitas fundans iurisdictionem Iudicis ordinarij aut delegati, extrinseca siue accessoria sit,

quia cognoscere non potest de causa, nisi existente tali qualitate, tunc ante omnia, saltem extrajudicialiter, informare se debet circa eam qualitatem, si de ea dubitetur: Tum vero, si in partem affirmatiuam determinauerit, fundata erit iurisdictione eius, etiam quoad causam principalem; tamen si ponamus, qualitatem verè non inesse: quando versamur in casu, vbi lex aut superior supplere potest defectum. Exemplum habes in c. 1. & c. vlt. de off. delegati in 6. vbi Conferuatoribus iudicibus committitur, ut de iniuriis, ac violentiis manifestis cognoscant: ad alia verò iudicalem cognitionem non extendant. Hoc ipso verò eis conceditur, ut preparatoriè cognoscere, & informare se possint, num iniuria manifesta sit, siue talis, ut ad examè suum iudiciale pertinere, prout Felin. monet in cit. c. super literis n. 20. arg. c. 1. & c. praterea 5. de off. delegati: Quia qui coedit principale, concedit etiam accessoria, & preparatoria, sine quibus principale expediri non potest. Aliud exemplum est in c. accusatus 8. §. sande, de hæret. in 6. vbi decernitur, ut Inquisitores Fidei non se intromittant in cognitionem de crimine diuinationis, aut sortilegij, nisi hærefin sapiat manifestè; vbi videri potest Gl. ver. manifestè, Dominic. de S. Geminiano in c. 1. §. contrahentes, vers. sed quid, ibid. Franciscus n. 5. de foro compet. Felin. cit. n. 20. Bartolus in l. præscriptione n. 7. & 8. C. si contra ius vel util. publicam.

Limitandum est secundò; Si non de nudo iurisdictionis exercitio agatur; quippe quod onus potius esse censetur, quam honor aut commodum, etsi fortasse modicum quid commodi, v. g. sportulas, adiunctum habeat; sed agatur vel de statu & existimatione personæ Iudicis: ut si ei obiciatur iuris infamia, aut contracta seruitus; adeoque de non modico commodo, quod ex iurisdictionis exercitio percipiet; Tunc iusta aderit causa, saltem ut suspectum iudicem recusandi; ita ut de exceptione illa ad firmandam iurisdictionem suam cognoscere non possit: Quia sicuti in principali, ita etiam in accessorio seu incidente suspicio contra illum & recusatio locum habet. Qua de re videri potest Bartol.

M

in l.

in l. quidam consulebat, n. 3. & seqq. ff. de re iudic. Petr. Ancharanus in c. si contra not. 3. de off. deleg. in 6. Felin. in cit. c. super literis n. 23. & seqq. Anton. in c. cæterum n. 9. de iudicis. Abb. in c. venerabili, de censibus, & in cit. c. super literis n. 10. inquiring ibi; *Quando exceptio pariter concludit in incidente, sicuti in principali, non potest iudex cognoscere.*

Porro ex his infert Abb. in cit. c. cum super n. 10. in 4. casu; Si non agatur duntaxat de iurisdictionis exercitio, sed de proprietate, ac statu subiectionis; quia citatus ait se à iurisdictione exemptum ac liberum esse; quod iudex de hac exceptione ad fundandam iurisdictionem super causa principali cognoscere non possit; saltem efficaciter, & ita ut recusari nequeat, sicuti sentit Felin. in eod. c. super literis n. 24. Vide quæ docui supra in c. cum ordinem, hoc tit. prope finem.

NOTANDVM II. Si inter iudices per diuersa rescripta super eodem negotio delegatos, controuersia orta componi non possit, vtra pars cognoscere debeat; nec pars vna alteri deferre velit; per arbitros ab vtraque parte electos causa decidenda erit. Hoc est præcipuum huius c. responsum, quod declarat P. Lud. Molina tract. 5. de iustit. disp. 31. n. 2. Appellatur autem hi arbitri iuris, seu ex legis præscripto ac necessitate constituendi. Alium casum habemus in c. si clericus 46. causa 11. q. 1. Si Episcopus cum Clerico diocesis suæ controuersiam habeat, ad arbitros ab vtraque parte eligendos recurendum esse. Qua de re dicendum alibi. Alius casus est in c. suspensionis 39. de off. delegati. Sed & in similibus, quamuis in iure non expressis casibus, ad arbitros confugiendum esse, putat Gl. in c. statutum 11. ver. copia, hoc tit. in 6. quam doctrinam examinat hinc Felin. n. 1. & 2. Sic dixi lib. 1. Theol. moral. tract. 2. cap. 5. n. 26. Si supremi Principes inter se controuersiam habeant, atque ea per transactionem componi non possit, communi partium consensu arbitros esse eligendos, qui controuersiam dirimant: Idque ex gentium iure, & naturalis rationis præscripto, cum superiorem non habeant, ad quem lis decidenda referri

queat. At verò iudices delegati, si de iurisdictione dubitent, Superiorem consulere possunt, saltem cum res moram patitur, ut colligi videtur ex c. 2. de offic. delegati. Quod & de ordinariis iudicibus, si inter eos de iurisdictione contentio oriatur, ad Superiorem referendam esse, tradit Felinus in c. super literis, n. 35. hoc tit. ex Angelo in l. 2. C. de in ius vocando.

QVÆRES: Quomodo id fieri possit, ut ex diuersis ad diuersos iudices datis rescriptis non appareat, iuxta quod eorum rescriptorum iurisdictione competat, & processus institui possit? Respondeo, cum Abb. hic n. 2. & seqq. Varias posse occurrere dubitandi rationes; & inter eas hanc, si rescripta diuersa aut contraria vna eademque die data reperiantur. Tum enim si per testes probari, aut alia ratione constare possit, vnum priore diei hora datum esse, præferri id debet posteriori, prout docet Ioann. Andr. hic, Felin. n. 5. Zafius in l. 1. §. editiones, paulò post initium, ff. de edendo; qui addit, in instrumentis Notariorum horam etiam adiungi solitam esse. Plura de prioritate data inter duo rescripta videri possunt apud eundem Felin. cit. n. 5. & in c. capitulum n. 14. hoc tit.

NOTANDVM III. Circa ea verba, *quamuis plures sint*: Si causa communi consensu duarum diuersarum partium, collegiorum seu corporum decidenda sit, non sufficit maiorem (absolutè loquendo) partem congregatorum consentire; sed necesse est, ut vtroque pars maior consentiat. Exempli causa, si vtroque sint quinque congregati, vniuersim autem decem; atque ex vna parte quatuor, ex altera autem duo consentiant, dici non potest consensus duorum collegiorum seu corporum: sed opus est, ut ex vtraque parte minimum tres consentiant. Similiter, si tria corpora seu collegia ius eligendi aut præsentandi habeant; & vnum Collegium quod triginta personas complectitur, in aliquam personam consentiat; alterum, quod habet personas viginti, non consentiat; in tertio denique, quod habet etiam viginti personas, consentiat minor pars, vid. nouem duntaxat, non erit rata electio; quandoquidem

dem non adest maior pars eligentium, si eligentes non ut personæ singulares, sed collectiue siue ad corpora concurrunt. Quæ est doctrina Gl. fin. hic Abb. n. 6. Felin. n. 8. §. Vbi duo corpora, pulchrè Anton. nu. 15. in fine, *Quando plura corpora, ut corpora, viuuntur ad expediendum actum, quodlibet corpus habet unam vocem integram: quia attenditur corpus, & non numerus personarum.* Idem tradunt DD. in c. scriptum 40. de elect. vbi Abb. n. 6. fasè rem istam declarat.

S. Quoniam.

PARAPHRASIS.

Si alicui causæ cum generalitate absque personarum & rerum expressione delegatæ fuerint, v.g. cognosce de iniuria hac Titio illata, & quibusdam aliis tibi ab eodem proponendis: hoc casu iudex delegatus iurisdictionem habet veluti in habitu, licet actu eam exercere non possit erga personas & res, antequam exprimantur. Quamobrem si ab eadem Apostolicâ Sede aliud postea rescriptum emanet, quo causâ specialis contenta sub generalitate prioris rescripti aliis iudicibus demandetur, speciale hoc rescriptum derogat generali, tametsi de eo nullam faciat mentionem.

SUMMARIUM.

Iurisdictione delegata non datur in actu ante expressionem causarum, de quibus agendum; & personarum, contra quas agendum sit.

NOTANDVM I. Rescriptum ad lites speciale derogat priori generali, licet de eo mentionem non faciat: cum sit generalis regula, quod species derogat generi. Dixi de hac re in cap. i. hoc tit. Excipiendum verò est: Nisi in priore generali dispositione posterioribus rescriptis forma præscribatur, ut in iis mentio seu clausula derogatoria ponatur, alioquin non derogetur, vti dixi in c. cum Ordinem 6. hoc tit.

NOTANDVM II. Si iudici delegatio facta sit sine expressione personarum, aut causarum, iurisdictionem acquirit duntaxat in habitu, eamque prius exercere non potest, nisi expressæ fuerint causæ, de quibus agendum; & personæ, contra quas agendum. Ita Gl. hic ver. iurisdictionem, & videri potest c. 2. de Libelli oblat.

CAPITVLVM XV.

Sedes.

PARAPHRASIS.

In primis præfatur Innocent. III. quod Sedes Apostolica exhibeat se liberalem postulantibus, quamuis alij eius gratiâ abutantur, quare ad horum malitiam impediendam decernit, si in rescripto à Sede Apostolicâ impetrato personæ minores ac minus dignæ exprimantur, quæ in iudicio conueniri possint, adiectâ clausulâ indefinitâ, *Et quadam alia persone, quod sub ea non comprehendantur personæ maiores ac digniores, neque item multitudo personarum, sed summum 4. vti postea dicitur c. 2. eod. in 6.* Similiter si in rescripto res minores expressæ fuerint, adiectâ clausulâ, *ut cognoscatur super his & aliis quibusdam,* per eam non comprehenduntur causæ grauiores seu maioris momenti. Denique ait, si quis in petitione personas expresserit, non quod cum ijs iudicio contendere velit, sed ut alias paris vel minoris conditionis personas, per adiectam clausulam, *Et quasdam alias,* conueniri possit, totum rescriptum irritum censendum esse, quia sua cuique fraus & dolus prodesse non debet.

SUMMARIUM.

1. Liberalitas est propria Principum.
2. Causæ vel negotia committi possunt vni, sine specifica eorum expressione.
3. Clausula generalis seu indefinita subsequens ordinariè restringitur ad similia ijs, quæ præcesserunt.

M 2

Item